

Posudek na bakalářskou práci kol. Markéty Uhlířové

Částice v korpusech psané a mluvené češtiny

Bakalářská práce kol. Markéty Uhlířové se svým tématem váže k jedné z nejproblematictějších otázek české morfologie, vymezení částic. Obtížnost popisu partikulí přitom tkví jednak v jejich specifickém a těžko uchopitelném významu, ale také v jejich velké homonymii s jinými slovními druhy, což se obzvlášť palčivě projevuje zejména při výzkumu korpusovém. Autorka se přitom s oběma obtížemi vypořádala velmi úspěšně.

Práce je rozdělena na dvě části. V první, teoretické části se předložená práce vyjadřuje ke stávajícím popisům partikulí. Autorka k tomu využila nejen deskripce obsažené v hlavních gramatických a slovníkových příručkách, ale také články a odborné statě věnované tématu a publikované samostatně. Analýza odlišností v přístupech je nejen poměrně detailní, ale autorka v ní prokázala schopnost samostatného pohledu, kritického srovnání a vhodného výběru podstatných informací. Zabývá se jak vztahem částic k příbuzným slovním druhům, jako jsou citoslovce a příslovce, ale také rozdíly v klasifikaci jednotlivých druhů částic v různých přístupech. Konfrontace těchto přístupů přitom nezůstává při povrchu celé problematiky, ale snaží se proniknout k jádru jednotlivých kategorizací a upozornit na jejich možné nedostatky nebo nedůslednosti.

Druhá, praktická část je věnována analýze vybraných částic v korpusech psané a mluvené češtiny. To je výzkumná otázka, která je z povahy problému velmi obtížně korpusově uchopitelná a vyžaduje relativně hodně manuální práce s daty (s výjimkou ručně anotovaného PMK, z kterého autorka hojně čerpá, se totiž není možné spolehnout na automatické morfologické tagování). Využívá k tomu širokou paletu nejnovějších korpusů a nástrojů na jejich vytěžování.

Samotná analýza užití částic v autentických textech mluveného a psaného jazyka probíhala na 11 vybraných výrazech a jejich variantách, jejichž postavení v popisu je z různých důvodů sporné nebo problematické (slovnědruhovú homonymie, variantnost, funkční variabilita, polysémie apod.). Výsledky svého korpusového výzkumu těchto vybraných částic pak kol. Uhlířová konfrontuje se stávajícím popisem. Sémantická kategorizace je doplněna kvantifikací jednotlivých významů a funkcí částic, které jsou prezentovány pomocí vhodně vybraných příkladů.

Autorka soustavně upozorňuje na rozdíly v užití jednotlivých částic v psané a mluvené češtině, což je třeba považovat za velký klad celé práce. Svojí analýzou potvrzuje, že zvládla v dostatečné míře práci s korpusovými nástroji a základy kvantitativní analýzy (např. zkoumání na náhodných vzorcích je prováděné na dostatečném vzorku dat a je korektně vyhodnocené, ačkoli vedle průměru je v těchto případech možné komplexní analýzu doplnit i směrodatnou odchylkou). Svoje zjištění konfrontovala s poznatky z jiných analýz (gramatických i lexikologických) a dalších dostupných nástrojů (např. SyD). Vedle důrazu na odlišnosti plynoucí z užití částic v psaných a

mluvených textech se také v analýze soustředila na kontext a kolokace částic, které hrají v jejich vymezení a popisu rovněž klíčovou roli. V závěru konstatuje, že syntagmatika částic hraje klíčovou roli v jejich popisu a je u ní přitom třeba rozlišovat její parolový a languový aspekt.

Předložená práce Markéty Uhlířové *Částice v korpusech psané a mluvené češtiny* tak nejen svým rozsahem ale i kvalitou zpracování převyšuje požadavky kladené na bakalářské práce. Její přínos tkví jednak v precizní analýze zdrojů, tak i v detailní práci s korpusovými daty. Práci proto doporučuji k obhajobě s hodnocením výborná.

V Providence, 28. května 2012

Václav Cvrček, Ph.D.